

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sifre Kodesh

‘im targumim u-ve’urim mi-meḥabrim shonim

Sefer Yesha‘yah

Landau, Moses I. Landau, Moses I.

Prag, 598 [1837 oder 1838]

ב היעשי

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9106

היו עובדים אלילים כמה דחת חמר המחקדשים והמטהרי'אל הגנוח(ישעי' ס"ו י"ז): (ל) נובלת עלה העלה שלה נובלת כמוש פליטיש"ט בלע"ז נבא עליו שרף או קרח הוא כמוש וליחלומו חבד ובלה ואין נובל ל' רקבון כמו בלה שאין נו"ן נופל באותו לשון אלא נובל לשון דבר הנבלתה ובלה כמו מגורת נבל חבל (שמות י"ח) כמו חנבול ומתרגמיון מילאה מילאה: אשר מים אין לה. להשקות זרעיה בדבר שחוטאים בו משוה פורענות: (לא) החסון התוקף שהיו אונסים את העניים וגזלין אותן ומתחסנין בממונם כמו שאמו' למעלה וחברי גנבים יהיה אותו סמוך לנעור'שמנערין מן הפשתן שהוא קל ונוח לשרף: ופעלו. והעושה אותו תוקף יהיה לניכין אש ובערו זה בזה: לניכין. אישטנכיל"א בלע"ז. ת"י ופעלו ועובד ידיהו' ואין זה אחר לשון העברי שא"כ ה' לו לינקד ופעלו חטף קמץ והיה נבאר לשון פעול עכשיו שהוא נקוד מלאפוס (ר"ל חולם) נבאר לשון פועל: ואין מכבה. מרגום יומן ולא יהא עליהו מיים:

ב (ב) (באחרית הימים. לאמר שיכלו הפושעים. נכון. מתוקן: בראש ההרי'. בהר שהוא ראש לכל ההרי' במשיבות ההרים: ונשא מגבעות. יגדל נס שנעשה בו מנסי סיני וכרמל ותבור: ונהרו. יתקבצו ומשכו אליו בנהרות: (ג) אל בית אלהי יעקב. לפי שהוא קראו

(ל) כי תהיו כאלה
 נבלת עלה
 וכגנה אשר-מים אין לה:
 (לא) והיה החסן לנערת
 ופעלו לניצוץ
 ובערו שניהם יחדו
 ואין מכבה:

ב

(א) הדבר אשר חזה ישעיהו בן-אמוץ

על-יהודה וירושלם:
 (ב) והיה באחרית הימים
 נכון יהיה הר בית-יהוה
 בראש ההרים
 ונשא מגבעות
 ונהרו אליו כל-הגוים:

(ג) והלכו עמים רבים ואמרו
 לכו ונעלה אל-הר-יהוה
 אל-בית אלהי יעקב
 וירנו מדרךיו
 וגלכה בארחותיו
 כי מציון תצא תורה
 ודבר-יהוה מירושלם:

ושפט

בית אל לפיכך יקרא על שמו אבל אנרפס קראו הר נהר' ה' יראת יחמק קראו שדה לשום בשדה:

לאחיס

ישעיה א ב

באור ז

(ב) זאָ ווערדעט איהר וויא טערעבינטע זיין ,
דערען לויבווערק וועלקט ,
אונד וויא איין גארטען , דער קיין וואססער האט .

(ל) אונד דער געוואלטיגע ווירד צום ווערג ,
אונד זיינע טהאט צום פֿונקען ;
עס ברענגען ביידע אללצומאהל ,
אונד ניצטאנר לעשט .

ב

(א) ריא פֿערהייסונג וועלכע ערשוינעט האט ישעיהו זאָהן
דעם אמוץ ,
איבער יהודה אונד ירושלים .

(ב) זאָ ווירד'ס געשעהען אין דער לעצטען צייט :
פֿעסט ווירד שטעהען דער בערג דעם הויזעס גאָטטעס ,
אויף דעם האַכסטען אללער בערגע ,
ער ווירד ערהאָבען איבער גיפֿעל זיין ,
אונד צו איהם שטראָמען אללע פֿאלקער .

(ג) אונד עס געהען פֿיעלע נאָציאָנען הין אונד שפרעכען :
וואָהלאַן , לאַסט אונז ציעהען צום בערג דעם עוויגען ,
צום הויז דעם גאָטטעס יעקב'ס ,
ער טאָג' אונז לעהרען זיינע וועגע ,
יאָ וואַנדעלן וואָללען וויר אין זיינען פֿפֿאַרען .
דען פֿאָן ציין געהעט אויס בעלעהרונג ,
אונד דאָ וואָרט דעם עוויגען אויס ירושלים .

אונד

להס , ככתוב על ראשי
ההרים זנחו וגו' תחת
אלון ולבנה ואלה כי טוב
ללה (הושע ד' י"ג), וכן
ותחפרו מהגנות ככתוב
העם המכעיסים אותי על
פני חמיר זנחים בגנות
וגו' (ישעי' ס"ג) ועוד
נאמ' המתקדש' והמטהרי'
אל הגנות (שם ס"ו י"ז) .
(ל) כי חהיו כאלה וגו', מדה
בנגד מדה. עלה, עלים שלה
וחסר יו' ד הרבי' מהמכתב
(בן מלך). (לא) החסין ,
התקיף והחזק שברשעים .
ופועלו , פועל ידו נת' י'
ועונד ידיהו , ומה שהשיג
עליו רש"י שאין זה אחר
לשון עברי , שא"כ היה לו
לינקד ופעלו חטף קמן ,
הלא מלאו לו ריע , והאדר'
מבני אדם (להלן נ"ב י"ד)
במקום והאדר' כמו באיכה
(ד' ח') . וחזרו ופעלו לא
יתן לו (ירמי' כ"ב י"ג) וכמו
שפי' הכד"ק שם .

ב (א) הדבר אשר חזה ,
כבר הקדמתי בראשית
הספר , כי לשון חזון נופל
על הנבואה במראה ולא
בחדות (במלום) , והנביא
הוא הרואם במחזה שדי
תפארת הד הבית באחרית
הימים ומעלת ירושלים
ובית המקדש בעיני כל
העמים אשר יתקבלו ויעלו
לשמוע שם דבר ה' ותורמו .
(ב) בכון , קבוע וחזק שלא
יחרב עוד עד עול' . ונהדרו ,
יכולו , מגורת נהר בעבור
מרוכתו (הראב"ע) . (ג) כי
מציון וגו' , לדעת המפרשי'
הס דברי הנביא הנותן
טעם למה יאמרו הגוים
לכו ונעלה , ואין לוכך לזה
אדרבה העמים עלמס
יתנו עדיהן שמלין חלא
תורה .

ישעיה

(ד) לחמים. קולטרו"ש
 בלע"ו: למזמרות. שרפ"ש
 בלע"ו: זימרון נהן הכרמי:
 (ה) בית יעקב ונומר.
 החומות יאמרו להם בן
 והמקרא הזה הוא מוסב
 על והלכו עמים רבים
 ונומר. לכו ונלכה נאור
 ה'. יאמרו להם בן. וי"ת
 יימרון דבית יעקב אחו
 וגו': (ו) כי נטעמה עמך
 בית יעקב. הנביא מיסב
 הדיבור אל השכינה ואומר
 כי עד הנה עזבת את עמך
 בשביל עונם. (ד"ח הנביא
 מוכיחן ואמר להם בן כי
 נטע עמך בית יעקב וגו'
 עזבת את מעשה הטוב אשר
 על ידו והיית לעם אחס
 בית יעקב): כי מלאו
 מקדם. נתמלאו זבוחים
 ממעשי ארמיים היושבים
 במזרח שהם מבשפים
 ומשתמשים בשם הטומאה:
 ובילדי נכרים ישפיקו.
 בועלים נת עובדי כוכבים
 ומולות ומתערבים בהם
 ויולדות להם ילדים נכרים
 ובהם הם מספיקים תמיד
 ומתעסקין ומתרסקין
 ונטרמים בהם לשון פן
 יסיתך בשפק (אייב ל"ו)
 דיבטימנ"ט בלע"ו: (ז) ואין
 קלה. ל' קן: (ח) ישחוו.
 כמו משחווים: (ט) וישח
 אדם. הקטנים: וישפל
 איש. הגדולים והגבורים
 אנשי החיל: ואל השא להם.
 הנביא אומר להקדוש ב"ה
 וידעתי כי לא תסלק להם
 מלהפרע מהם: (י) בוא
 בצור. לבא בצור לנרוח
 בנקרת הצורים: והטמן
 בעפר. ולהטמן בעפר:
 (יא) עיני גבהות אדם.
 גסות הרוח וכן כל לשון
 גיבה עינים שבמקרא כמה
 דלת אמר גבה עינים
 ורחב לבב (תהלים ק"ח):
 ארז

(ד) וּשְׁפַט בֵּין הַגּוֹיִם
 וְהוֹכִיחַ לְעַמִּים רַבִּים
 וְכַתְּתוּ חֲרָבוֹתָם לְאֵתִים
 וְחַנִּיתוֹתֵיהֶם לְמִזְמֹרוֹת
 לֹא־יִשָּׂא גּוֹי אֶל־גּוֹי חָרֵב
 וְלֹא־יִלְמְדוּ עוֹד מִלְחָמָה:
 (ה) בֵּית יַעֲקֹב לְכוּ
 וְנִלְכֶה בְּאוֹר יְהוָה:
 (ו) כִּי נִטְשָׁתָה עַמֶּךָ בֵּית יַעֲקֹב
 כִּי מָלְאוּ מִקְדָּם
 וְעִנְיִים כִּפְּשָׁתִים
 וּבִילְדֵי נְכָרִים יִשְׁפִּיקוּ:
 (ז) וְתִמְלֵא אֶרְצוֹ כֶּסֶף וְזָהָב
 וְאֵין קֶצֶה לְאַצְרֹתָיו
 וְתִמְלֵא אֶרְצוֹ סוּסִים
 וְאֵין קֶצֶה לְמַרְכָּבֹתָיו:
 (ח) וְתִמְלֵא אֶרְצוֹ אֱלִילִים
 לְמַעֲשֵׂה יָדָיו יִשְׁתַּחֲוּוּ
 לְאִשֶׁר עָשׂוּ אֶצְבְּעֹתָיו:
 (ט) וַיִּשָּׂח אָדָם וַיִּשְׁפַּל־אִישׁ
 וְאֶל־תִּשְׂא לָהֶם:
 (י) בּוֹא בְצוֹר וְהִטְמֵן בְּעֶפֶר
 מִפְּנֵי פַחַד יְהוָה וּמִהֲדַר גְּאֹנֹו:
 (יא) עֵינֵי גְבוּהוֹת אָדָם שְׁפַל
 וְשַׁח רוּם אַנְשִׁים
 וְנִשְׁגַּב יְהוָה לְבָדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא:

ישעיה ב

באור ח

(ד) אינד ריכטען ווירד ער אונטער פֿאלקערן, אונד ענטשיידען איבער דער נאַציאָנען פֿיעלע, דאָן שמייערען איהרע שווערדטער זיא צו פֿלוגאַרען אום אונד איהרע שפיעסע אום צו ווינצערמעסערן. ניכט ווירד העכען פֿאַלק גען פֿאַלק איין שווערדט, אונד ניכט איבען פֿערנער זיא דען קריגע. —

(ד) ששט, כנר העיר הרד"א שסמפדס ס חסנו כי הזופט והמוכח יהיה מלך המשיח, חנל מאחר שלז נזכר כנבואה מלך המשיח, יותר מסתבר ש אמר כן על הר בית ה' בדרך השליטה, כי שמה ישנו כסות למשפט.

למזמרו, סנינים שימרו בהם הנרמים. (ה) ביח יעקב, מוכח סנניא לעס באמור אליהם הלא דוח ה' דבר כי כי באחרית הימים יבואו כל בשר יחדו ויאמרו לנו ונעלה וגו', ואחס אשר עלינוס זרמ מאז אור התורה והמלכה אל תעמוד, שיבי עתה מדרכינס הרעים ולכנ אחי באור ה'. (ו) כי מלאו, הרי זה מקר' קלר וחסרונו יובן מענינו, כי מלאו לנס ברות רעה אשר בשגעון ינהגם לקראת נמשים יותר מסנשי קד' ובילדי נכרים, בנוי למשננות זרות ומעש' תעמועים אשר לא שערז אבותיה' וסכולדי' על אדמ' נכר. יששיקו, י"מ שיספיקו במנמות הסכנוני' שימעסקו בהם ולא ימעסקו במקי אלהים ובתורתו כמו שהבי' הרד"ק, ובשרשו כתב שהוא ענין הספוק ידוע בדברי רבותינו ז"ל כאן במשפט מהם וכו' וכן בנין הפעיל לא הספיק ליחננו לה, והמתרגם פרוק; פעמק היטליג חגס: חוכר דינגען פֿרעווער זאָהנעזיק, יחסר מלת כף, ודוגמתו מקעת לזר כפך (משלי ו' א') ובחסרון מלת כף ואונא חוקעים בוטח (שם י"א ע"ו) ופוא סימן להשגת חסן ע"י מסחר וקנין, ובנוונה זו יאמר באשכנזי: חיינטאָגען היט חיינעק, וזה נראה רחוק, ויותר מסתבר שהוא ענין חבור וקצור מלאון המשנה (סוף פרוק ו' דכלאים) ספקה במכל או נגמי, וטעמו שהם ידביקו את עצמם בילדי נכרים וכמו שתרגמתי. (ז) קצז, ה"ח נוספת ע"כ הנגינה מלעיל. (ט) וישא אדם וגו', ישפילו את ענמם מאדרגת אנושי פעליונה מאשר שיסתחו למעשה ידיהם. ואל חשא להם, האם מובל לשאת להם ען גדול בזה? (י) בוא בצור, להטען שם מפני עונמם.

(ה) הויו יעקב'ס אויף! לאסט אונד ווא דעלן אים ליכטע דעם העררן. (ו) אך דאס דוא פֿערליעסעסט דיין פֿאַלק, דאָ הויו יעקב'ס, ווייל זיא וואָהנפֿאַללער זינד אלס דאָן מאָרגענלאַנד אונד צויבערער וויא דיא פלשהים, אונד פֿרעמרען אויסגעבורטען זיך הינגעבען. (ז) פֿאַלל וואָרד זיין לאַנד דעם וילבערס אונד דעם גאַלדעם, דא אומט קיין ענדע זיינער שאַטצע; פֿאַלל וואָרד זיין לאַנד פֿאַן ראָססען, דא אומט קיין ענדע זיינער וואַגען; (ח) פֿאַלל וואָרד זיין לאַנד פֿאַן גאַטצען, דאָ ווערק איהרער האַנדע כעטען ויא אַן, דאָ וואַס געבילדעט איהרע פֿינגער. (ט) זאָ ווירד געבייגט דער מענש, ערניערריגט דער מאַן, אונד דוא קאַננסט איהנען ניכט פֿערגעבען. (י) קרייך אין דאָ געשטיין, פֿערברג דיך אין דיא ערדע, פֿאַר דעם גרוי'ן דעם עוויגען, פֿאַר דעם גלאַנצע זיי גער האָהיים. (יא) דער האַכמוהטם - בליק דעם מענשען זינקט, עם בייגט זיך דער שטאַלץ דער שטערבליכען, ערהאַבען שטעהט גאַטט אַלליין אַן יענעם טאַגע. דען

(יג) ארזי הלבנון. דוגמא היא על הגבורים: אלוגי הבגן. שלטוני כמו אלונים פחותים מן הארזים: (יד) ועל כל ההרי הרמים. על יושביהם: (טז) ועל כל אניות. תרגו' יונתן ועל כל דיתבין בניסי ימא באיי היס שמולאן מוכאן באניו': תרשיש. שס יס ששמו תרשיש: שכיות הקמדה. פלטרין רכופין במשכית רלפת שיס כמו ואכן משכית (ויקר' כ"ו) על שם שסוכבין בראת הקרקע: (יז) ביום ההוא. הוא יום הדין: (יח) כליל יחלף. כולם יחליף כולם יאנדו: (יט) ובאו. יושבי הארץ: במערות לורים. מחילות הם הם מערות: בקומו. ליום הדין: לערוך הארץ. לשביר רשעי הארץ: (כ) להשתחות למפר פרות. כלמי אלהיהם בדמות חפרפרות מיני שרלים שפוסרין הארץ שקורין טלפ"א בלע"ז: ולעטלפים. קלב"א שורי"ץ בלע"ז. ויש לפתור עוד את אליליו אשר עזה לו להשתחות ישליך האדם בחריוץ ובנעיולין שיאלא לפניו בשהולך לכרות ולהטמן

ב א ו ר

(יב) ועל כל נשא ושפל, על כל איש אשר גבה לבו בחזקת עשרו והיה שפל קודם לכן. (טז) שכיות החזרה, ענין לומר כמו איש בחזרי משניתו (יחזקאל ח' י"ג), וענינו מלאן הכטה, כי דבר המכוייר יביט בו האדם, ותרגום ילף ה' (בראשית ל"א מ"ט) יסך מימרא דה' (בן מלך). (יח) כליל יחלוף, האדם בעלמו.

(יג) כי יום ליהוה צבאות על כל-גאה ורם ועל כל-נשא ושפל: (יד) ועל כל-ארזי הלבנון והרמים והנשאים

ועל כל-אלוגי הבשן: (יד) ועל כל-ההרים הרמים ועל כל-הגבעות הנשאיות: (טו) ועל כל-מגדל גבה ועל כל-חומה בצורה: (טז) ועל כל-אניות תרשיש ועל כל-שכיות החמדה:

(יז) וישח גבהות האדם ושפל רום אנשים ונשגב יהוה לבדו ביום ההוא: (יח) והארילים כליל יחלף: (יט) ובאו במערות צרים

ובמהלות עפר מפני פחד יהוה ומהדר גאונו בקומו לערץ הארץ:

(כ) ביום ההוא ישליך האדם את אליליו כספו ואת אליליו וזהבו

אשר עשו-לו להשתחות קחפר פרות ודעטלפים:

י ש ע י ה כ

(יב) דען איינען טאג האלס דער הערר דער הערשאַרען,
 איבער אללעם שטאַלצע אונד האָהע,
 איבער אללעם עמפּאָרגעקאָממענע דאָ נדרײַג וואָר.
 (יג) אונד איבער אללע צעדערן לכּנוי'ם, דיא האָהען אונד
 ערהאַכ'נען,
 וויא איבער אללע איינען בשׂן'ם.

(יד) איבער אללע האָהען בערנע,
 וויא איבער אללע שטאַלצען היגעל.

(טו) איבער יעדען האָהען טהורם,
 וויא איבער יעדע שטאַרקע פּעסטונג.

(טז) אָב אללען חרשיש. שיפּען,
 וויא איבער אללע אַנמוטהיגען געכילדע.

(יז) עם כייגעט זיך דעם מענשען האַכמוטה,
 עם זינקט דער שטאַלץ דער שטערכליכען
 ערהאַכען איזט דער הערר אלליין און יענעם טאַגע.

(יח) דיא גאַטצען — דאָ איזט'ס גאַנץ אַבגעטהאָן —
 זיא קאָממען היין אין געקליפּט דער פּעלוען,

אונד אין דיא האָהלונגען דער ערדע,
 פּאָר דעם גרויען דעם עוויגען,
 אונד פּאָר דעם גלאַנצע זיינער מאַיעסטעט
 ווען ער זיך ערהעכט, צו ערשיטטערן דיא ערדע.

(יט) יא און דיעזעס טאַגע, ווירפּט דער מענש
 זיינע גאַטצען פּאָן זילבער אונד זיינע גאַטצען פּאָן גאָלד,
 דיא מאָן איהם געמאַכט זיא אַנצובעטהען,
 פּאָר טוילוירפּע אונד פּאָר פּלעדערמייזע,

דאָס

ב א ו ר

צבאמו יכרית ויבלה מה שעשו אלכנותיו כי בהשליכם בנקרות הכורים ישכרו ויאנדרו. (יט) ובאו וגו',
 שב על האלילים בפסוק הקודם כי בני אדם ישליכו אותם שם. (כ) ביום ההוא, מוסב למעלה כי
 ביום ההוא ישליך האדם גם אלילי כספו וזהבו ולא יחוס עליהם. אשר עשו לו, הוא נכוי
 סתמי וענינו אשר עשו לו העושים להשתחויה לו. לחפור פרות, ישליכו במקום אשר ישכרו שם
 חפרפרות ועטלפים כ"ב בוז יבזו להם, וגם יהיו נחפזים לנום למלט את נפשם. ולחפור פרות
 הוא כמ"ש רש"י (עיין שם) ונקראו כן בעבור שחפרין אחר פרות, ואף שנקרא לא מנינו
 כרבו מן סרי אינו דחוק שענינו הוא.

ולסטאן: (כב) חדלו לכם מן האדם. שלא לשמוע לאותן המתעים אחכם מאתרי ולשחיות למעשה ידיו: אשר נשמה באפו. אשר כל חיותו וכחו תלוים בנשמת אפו שהוא רוח פורח שהיום ישנה בו ומחר תלא ממנו וק"ו לדמות הפרפרות שאין בו ממש - ד"א חדלו לכם מכל הדוכי' הרעים נלמדו מן האדם אשר נשמה באפו הראיתם למה נחשב הוא וקל וחומר לע"ז שאינו נחשב לכלום:

(כא) לבוא בנקרות הצרים
ובסעפי הסלעים
מפני פחד יהוה
ומהדר גאונו
בקומו לערץ הארץ:
(כב) חדלו לכם מן האדם
אשר נשמה באפו
כי-במה נחשב הוא:

ג

(א) כי הנה האדון יהוה צבאות
מסיר מירושלם ומיהודה
משען ומשענה
כל משען-להם וכל משען-
מים:
(ב) גבור ואיש מלחמה
שופט ונביא
וקים וזקן:

ג (א) מסיר מירושלים וגו'. כולם מסורשים במסכת חגיגה שמונה עשר קללות קלל ישעיה את ישראל ולא נתקררה דעתו עד שאמ' ירהבו הנוער זקן והנקל' בנכנד: (ב) וקוסס. זה מלך שנאמר קסס על שפתי מלך (משלי ט"ו): ויעץ

ב א ו ר

(כב) חדלו, אחרי שהודיעם הנביא את משפט ה' בקומו לערוץ את הארץ, קרא להם: אם כן הוא שהאנוש רק אנוש הוא ולא יעמוד ביום חרון אף ה', ראוי לכם למדול ממנו ולא לבעות באדם - אשר נשמה באפו, אשר חיות נפשו רק באפו היא ואם תלא רוחו ישוב לאדמתו.

ג (א) כי הנה, נחב הראב"ע יתכן היות זאת הפרשה פירוש הארזים וההרים וכלם, או יתכן שהיא דבקה עם חדלו לכם מן האדם והוא הנכון בעיני ע"כ, ובטוב בחר כי אמר הנחוב הלא תאלו כי אין לבעות בנדיבים שהרי ה' מסיר וגו' וכאל עוזר ונפל עוזר, ולדעת הזאת כוון הרב המתרגם. הארון, אשר בידו להרוס ולבנות להרעיב ולהשביע (רד"ק). משען ומשענה, אמר הרד"ק לפי שכל הענין לחזק במנהג, שנה הענין במלות שונות זכר ונקבה, ע"כ, וכן נחב הראב"ע דרך לחות, והטעם כל משען, ע"כ. אולם דע כי בעברית אם הונחו שני שמות זכר ונקבה על ענין אחד, השם שהוא בכלם נקבה הוא יותר גולל בכמות, כמו צדק וצדקה, הנה ל ד ק הוא מה שעל פי הושר והמשפט כמו מאזני ל ד ק אנוכי ד ק (ויקרא י"ט ל"ו), כ ל ד ק חספוט עשימך (שם ט"ו) ובדומה, ולזה לא בא ממנו הרבוי